

ШМАТГРАННЫ ТАЛЕНТ УЛАДЗІМІРА МЕХАВА ПОЛЫМЯ, 2018.№ 3.С.154-159.

Кожны раз. калі аўтар гэтых радкоў сустракаў Уладзіміра Львовіча (а мы жылі у адным доме –Э.І.), то здзіўляўся эрудыцыі і ўсебаковай інфармаванасці гэтага чалавека. Многія жыхары нашага дома і знаёмыя мне беларускія пісьменнікі называлі яго “хадзячай энцыклапедыяй”.

У чацвертым томе біябібліяграфічнага слоўніка “Беларускія пісьменнікі”(Мн., 1994) Уладзімір Мехаў названы толькі адным словам – “празаік”. У дзесятым томе “Беларускай энцыклапедыі” (Мн., 2000) проста адзначана: “бел. пісьменнік”

А між тым ён быў яшчэ драматургам, журналістам, публіцыстам, кінасцэнарыстам, літаратурным крытыкам, перакладчыкам. І яшчэ можна дадаць два словы - “таленавітым, арыгінальным”. Аб гэтым сведчыць, у прыватнасці, узнагароджанне У.Л.Мехава Дзяржаўнай прэміяй Беларусі.

Працаваць і друкавацца Уладзімір Львовіч пачаў амаль адначасова ў снежні 1945-га і ў 1946-м годзе, калі яму было толькі семнаццаць - восемнаццаць гадоў.

“Малая радзіма” пісьменніка Мехава (сапр. Няхамкіна)- горад Рагачоў Гомельскай вобласці. Тут 25 сакавіка 1928 года ў сям’і рабочага Льва Няхамкіна пачаўся яго жыццёвы шлях. Потым бацька стаў адказным сакратаром газеты “Савецкая Беларусь”, а маці - супрацоўнікам часопіса “Работніца і сялянка”.

У студзені 1972 года ў сваёй аўтабіяграфіі “Пераваліўшы за сорок...” Уладзімір Мехаў напіша:

“Прафесія ў мяне не толькі любімая, а і патомная. У 1928 годзе, калі я нарадзіўся (25 сакавіка), ні бацька, ні маці мае не былі яшчэ, праўда, журналістамі. Бацька працаваў у той час у Рагачове на цагельным заводзе, маці - у друкарні. Але сам я толькі па дакументах ведаю, што нарадзіўся ў Рагачове, а першыя дзіцячыя ўспаміны мае – мінскія. Тут бацька працаваў спачатку ў “Звяздзе”, пазней, пасля некалькіх год работы ў палітаддзеле МТС у Лепелі і ў акруговай газеце ў Барысаве, - у рэдакцыі “Советской Белоруссии”.

Маці таксама ў тыя даваенныя гады была вылучана на работу ў рэдакцыю. Недзе ў трыццаць пятым яна прышла ў “Работніцу і сялянку”, пасля заканчэння вайны з эвакуацыі зноў вярнулася сюды і, адсакратарыўшы тут каля трыццаці гадоў, пайшла, як кажуць, на заслужаны адпачынак, гадуе цяпер унукаў.

Бацьку ж унукаў дачакацца не давялося...

У мінскім Доме друку ўстаноўлена мемарыяльная дошка з імёнамі шаснаццаці беларускіх журналістаў, якія загінулі салдатамі, партызанамі і падпольшчыкамі ў Айчынную вайну. Я часта гляджу на асабліва дарагое мне імя сярод гэтых шаснаццаці – імя майго бацькі. Я прыгадваю, як цяплюць і мякчэюць вочы ў яго сяброў, калі яны пра яго раскажваюць. Прыгадваю кожную сустрэчу з ім на прыгараднай станцыі каля Тамбова, дзе некалькі тыдняў вучыўся салдацкаму ўмельству іх сфарміраваны з камуністаў-дабраахвотнікаў батальён..., прыгадваю даваенныя таварыскія застоліцы ў нас дома...(Праз шмат гадоў пасля вайны Уладзімір Львовіч даведаўся, што яго бацька за гераізм і мужнасць пасмяротна быў узнагароджаны ордэнам Баявога Чырвонага Сцягу-Э.І.)”.

У 1945-1950 гадах Уладзімір Мехаў быў студэнтам аддзялення журналістыкі філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і аднасова супрацоўнікам шматтрыражкі БДУ.

Пасля заканчэння ўніверсітэта ён працаваў літсупрацоўнікам, загадчыкам аддзела газеты “Чырвоная змена” (1950-1960), рэдактарам на Беларускім радыё (1960-1961) Потым зноў у рэдакцыі газеты “Літаратура і мастацтва” – загадчыкам аддзела, адказным сакратаром (1961-1975).

З 1975 года да выхаду на пенсію (1988) Мехаў быў старшым рэдактарам, каментатарам літаратурна-драматычнай рэдакцыі на Беларускім радыё. Сучасным чытачам Беларусі старэйшага ўзросту ён вядомы як аўтар цыкла радыёперадач “Сустрэча ў радыёстудыі”.

А вось што нагадаў сам Уладзімір Мехаў у адной з размоў з аўтарам гэтых радкоў :

“Без бацькі нашай сям’і было жыццё вельмі цяжкавата. Хоць я ўжо быў студэнтам-першакурснікам БДУ. трэба было знайсці хоць нейкую працу. І тады жонка сябра бацькі - Ваганова, маці вядомага журналіста

Сяргея Ваганава, якая ў той час працавала ў Саўнаркоме і сябрала з маёй маці, напісала запіску галоўнаму рэдактару газеты “Літаратуры і мастацтва” славу таму паэту Аркадзю Куляшову, каб ён дапамог мне з працай.

І тады я пайшоў з гэтай запіскай да Куляшова дамой. Той жыў у чырвонай двухпавярхоўцы п насупраць стадыёна “Дынама” на Ульянаўскай. Зразумела, трэба была вялікая смеласць ісці да лаўрэата Сталінскай прэміі, а гэта ў той час вельмі многа значыла. Урэшце рэшт, Куляшоў напісаў на запісцы свайму намесніку Алесю Кучару:

“Алесь, пажадана гэтую просьбу выканаць”.

Пасля гэтага мяне пры першым наведванні рэдакцыі “Літаратуры і мастацтва” папрасілі напісаць матэрыял з выставы. А праз некалькіх публікацый узялі ў рэдакцыю рэпарцёрам. Мне тады яшчэ не было васемнаццаці.

Не забуду, як пісаў юбілейнае пісьмо-віншаванне таварышу Сталіну ад імя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, што было вялікай пашанай. Гэта быў ужо 1949-ы год, і я працаваў ў газеце ўніверсітэта “За сталінскія кадры”.

І калі я пісаў пісьмо да 70-годдзя таварыша Сталіна, то з усіх выкладчыкаў і студэнтаў БДУ меў самы вялікі доступ да яго рэктара Івана Савіча Чымбурга”.

Мы адзначылі, што Уладзімір Мехаў быў чалавекам шматграннага таленту. У гісторыю беларускай культуры ён увайшоў у першую чаргу як таленавіты беларускі пісьменнік (член Саюза пісьменнікаў Беларусі з 1960 года), хоць яго творы напісаны як на беларускай, так і на рускай мове. Яны прысвечаны гістарычнаму мінуламу Беларусі, рэвалюцыйнаму руху, Вялікай Айчыннай вайне, эпізодам з гісторыі беларускай культуры, маральна-этычнай тэматыцы.

Гаворка ідзе пра кнігі кнігі апавяданняў, аповесцей, нарысаў “Сцяг над рэўкомам” (1958), “Апошняя яўка”(1959), “Помнік герою”(1961), “Станцыя паблізу Тамбова”(1964), “Добры вечар, камбат”(1970), “Слухавецца справа аб замаху...”(1974, “Старадаўняя гравюра”(1974). “Далучэнне. Сілуэты ў далечы мінулага”(1992).

Дададзім толькі, што Уладзімір Львовіч пераважную большасць сваіх твораў пісаў у савецкі час, а ён быў сынам, чалавекам свайго часу з яго дзяржаўнай камуністычнай ідэалогіяй.

Заслугоўваюць увагі прызнанні самога Уладзіміра Мехавы:

“Лёс аднаго з адкрытых для сябе герояў – Станіслава Берсана – чамусьці асабліва запаў у сэрца. Нешта праз паўгода ці год паціху ад таварышаў і блізкіх (засмяюць, чэрці!) пачаў пісаць пра яго апавяданне. Аповяданне не атрымалася. Атрымалася невялічкая аповесць, якая спачатку так і называлася”- Камісар Берсан”, - а потым, у рускіх выданнях, была названа “Чырвоны губернатар”.

Наступная кніжка “Апошняя яйка” таксама пачыналася як журналіцкая работа. Выдавецтва “Беларусь” прапанавала мне напісаць зборнік нарысаў пра актыўных удзельнікаў рэвалюцыйных падзей на Беларусі. Заняўшыся адным з герояў будучага зборніка, я так і не дабраўся да астатніх, і ў прызначаны тэрмін здаў у выдавецтва не зборнік нарысаў, а зноў жа невялічкую аповесць, у аснове якой была пачутая легенда пра чэкіста Іосіфа Апанскага”...

Найбольш люблю я цяпер (напісана ў 1972-м годзе-Э.І.) пісаць апавяданні, хоць пішу іх да крыўднага рэдка. Як правіла, яны ў мяне кароткія – дзесяць-дванаццаць старонак машынапісу.

Відаць, прычынай таксама газетная школа, якая прывучае да эканомнага выдаткавання слоў”.

У рэцэнзіі беларускага даследчыка І. Скапаравы “Старонкі гістарычнага змагання” на першую кнігу Уладзіміра Мехавы “Сцяг над рэўкомам”, змешчаную 15 лістапада 1958 года ў газеце “Літаратура і мастацтва”, адзначалася:

“Ул. Мехаў прысвяціў жыццю і дзейнасці выдатнага рэвалюцыянера аповесць “Камісар Берсан”...

Аўтар пераканаўча паказаў шлях Берсана ў рэвалюцыю. Ён вырас і выхаваўся ў сям’і буйнага варшаўскага фінансіста. Яго брат Арнольд пайшоў па слядах бацькі. Але Станіслаў з ранніх год уключыўся ў сацыялістычны рух, спазнаў турмы і канчаткова парваў з бацькамі. І ў той

час. калі яго брат прагульваў у Парыжы грошы, Станіслаў у Беларусі ствараў і ўмацоўваў Савецкую ўладу...

Найбольшага мастацкага напружання дасягнуў аўтар у апісанні сцэны сустрэчы двух братоў- Станіслава і Арнольда. Знянацку захоплены легіянерамі, Станіслаў вядзе сябе мужа, як і належыць сапраўднаму камуністу. Угаворы брата не дапамаглі. Браты заставаліся класавымі ворагамі. Станіслаў загінуў ад рукі белапанскіх катаў, але сваёй смерцю даказаў бесмяротнасць ідэй, за якія аддаў жыццё...

На гістарычным матэрыяле Ул.Мехаў стварыў хвалючую аповесць. Нашым маладым чытачам яна прынясе вялікую карысць.

Апавяданне “Легенда Замкавай гары”, безумоўна трэба аднесці да ўдач аўтара. Аб гэтым сведчыць як задума стварэння, так і яго мастацкая фактура.

Тое ж самае трэба сказаць і пра апавяданне “Стары фатограф”.

Цяжка прадказаць будучае Ул. Мехава як пісьменніка...

Пісьменнік, які стварыў аповесць і некалькі добрых апавяданняў. не павінен затрымлівацца на паўдарозе”.

Перад намі кніжка Уладзіміра Львовіча “Помнік герою”, якая выйшла ў свет у 1961 годзе з малюнкамі мастака Барыса Заборава, імя якога вядома сёння ўсяму свету. Яна складаецца з шасці апавяданняў (“Салаўіі”, “Чаравікі”, “Басконская хата”, “Хімка”, “Помнік герою”, “Помста кагуны”). Дзеянне апавяданняў, сабраных у гэтай кніжцы, адбываецца ў розныя часы і ў розных краінах, але ўсе яны прысвечаны той жа тэме, што і ранейшыя творы аўтара. – падзвігу ў імя Радзімы, у імя шчасця простых людзей.

Спынімся на апавяданні “Помнік герою”, якое дало назву ўсёй кніжцы, і складаецца з пяці невялікіх частак.. Яно пачынаецца такім радкамі:

“Сярод мноства цікавых кніжак, якія прыбылі новаму настаўніку разам з багажом, Аліка і яго сябра Жэньку асабліва зацікавіла адна – “Слоўнік псеўданімаў”. Гэта ж падумаць толькі: жыў. аказваецца, такі чалавек – Іван Піліпавіч Масанаў, які ажно сорак год збіраў і раскрываў псеўданімы пісьменнікаў, грамадскіх дзеячоў і вучоных!”

Між іншым, тэма псеўданімаў не выпадкова хвалявала самага Уладзіміра Мехава, таму што гэта прозвішча было яго псеўданімам.

У пачатку апавядання “Помнік герою” адзін з яго герояў Алік спытаў настаўніка Віктара Міхайлавіча, навошта пісьменнікі бяруць псеўданімы. І пачуў у адказ такія словы:

“У кожнага пісьменніка на гэта свае прычыны. Адны аўтары калісьці не хацелі раскрываць сваё сапраўднае імя, каб не наклікаць на сябе гневу ўлад, другія – па якіх-небудзь асабістых меркаваннях. Часта бывала і так, што пісьменнік вызначаў псеўданімам напрамак сваёй творчасці. Напрыклад, Янка Купала. У народзе ёсць паданне, нібыта ў купальскую ноч расцвітае кветка папараці, якая прыносіць людзям шчасце. Дык вось пісьменнік і падкрэслівае сваім літаратурным імем, што песні і вершы яго – з народных крыніц. Адным словам, прычын многа... У студэнцкія гады я сябраваў з сынам пісьменніка Широкава. Ён расказваў, што яго бацька выбраў такі псеўданім, каб ушанаваць родную вёску – яна называлася Широкава. А сапраўднае яго прозвішча было іваноў, Аляксей Пятровіч Іваноў”.

Калі Алік і Жэнька зацікавіліся творчасцю Широкава. Віктар Міхайлавіч коратка раскажаў аб Широкаве і прапанаваў ім пачытаць яго кніжкі. У адказ на пытанне аб лёсе Аляксея Пятровіча Віктар Міхайлавіч адказаў, што ў гады Вялікай Айчыннай вайны, будучы военным карэспандэнтам, Широкаў часта лётаў да партызан у атрады, што дзейнічалі ў тутэйшых мясцінах. Адночы з самалётам, на якім ён ляцеў, нешта здарылася, бо з партызанскага аэрадрома ён ўзняўся, а на базу не прыляцеў.

Калі настала вясна. Алік выпадкова даведаўся ад школьнай вартаўніцы – цёткі Насты аб безымяннай салдацкай магіле, якая знаходзілася за іх вёскай. У ёй быў пахаваны савецкі афіцэр са збітага савецкага самалёта, які ў перастрэлцы забіў дванаццаць фашыстаў.

Беларускім школьнікам 1960-х гадоў нельга было без хвалявання чытаць наступныя радкі апавядання дзіцячага пісьменніка Уладзіміра Мехава “Помнік герою”:

“Алік старанна ачышчаў магілу ад лісця, папраўляў насып. І яму здавалася, што помнік глядзіць на яго з нямым дакорам: такі чалавек

пахаваны тут. А яны, піянеры. дапусцілі, што зорка на помніку нахілілася, а вакол маленькага насыпу нават няма агароджы. Заўтра ж ён пагаворыць аб усім гэтым у атрадзе.

Цётка Наста з Алікам ускапалі вакол магілы палоску зямлі пад кветкі і пачалі фарбаваць помнік. І вось тут кінуліся Аліку ў вочы імя і прозвішча на помніку. Ён чытаў іх многа разоў і раней, але яны тады нічога не гаварылі яму. А цяпер сэрца хлапчука нястрымна закалацілася.

-І-ва-ноў Аляксей П., - па складах прачытаў Алік і ўвесь уздрыгнуў. – Цётка Наста, цётка Наста! – закрычаў ён.- Скажыце, адкуль стала вядома, што гэты чалавек –Іваноў?..”

Потым Алік даведаўся, што партыйны білет Іванова знайшла цётка Наста, якая пасля вызвалення Беларусі перадала яго камісару партызан Сініцыну, які потым працаваў тут сакратаром райкома партыі. .

Алік і Жэнька напісалі пісьмо ў Мінск дырэктару музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны хутка атрымалі адказ, У ім былі такія радкі:

“Вы...зрабілі вельмі карысную справу – даслалі нам многія, дагэтуль невядомыя, падрабязнасці гібелі А.П.Іванова, а таксама паведамілі, як зараз ушаноўваюць яго памяць”.

Уладзімір Львовіч закончыў сваё апавяданне такімі словамі:

“На гэтым, бадай, і канчаецца апавяданне пра адзін чырвоназорны помнік. Застаецца толькі дадаць, што цяпер на магіле героя ўзвышаецца гранітны абеліск. Кожную вясну ля яго падножжа расцвітаюць прыгожыя кветкі, пасаджаныя піянерамі”.

Шчыра кажучы, менавіта такія літаратурныя творы. як апавяданне У.Мехава “Помнік герою” больш эфектыўна садзейнічалі выхаванню пачуцця патрыятызму у нашых вучняў, чым многія “пышныя” мерапрыемствы ў многіх школах нашай рэспублікі. якія ставілі перад сабой падобную мэту.

На мой погляд. асобае месца ў творчасці Уладзіміра Мехава займае зборнік апавяданняў “Станцыя паблізу Тамбова”, які выйшаў у свет у 1964 годзе.

Сваю рэцэнзію на гэту кнігу літаратурны крытык Сяргей Гусак назваў “Уменне заўважаць добрае” (“Полымя”, 1964. № 9). Ён пісаў:

“Пісьменнік пачынаецца тады, калі ён не можа насіць у сабе нявыказанымі ўражанні, пачуцці і думкі аб людзях і жыцці. Гэтая патрэба “выказацца” адчуваецца ў лепшых апавяданнях зборніка Ул. Мехава “Станцыя паблізу Тамбова”...

Лепшыя ж апавяданні сведчаць, што малады прэзаік “намацвае” сваю тэму..

“...Я ніколі не спяшаюся сказаць пра чалавека: вось гэты – чорствы, грубы і неразумны, а гэты- наадварот”. У гэтых словах апавядання “Станцыя паблізу Тамбова” – ключ да разумення таго, што аб’ядноўвае лепшыя творы зборніка, робіць яго цэласным...

Уменне пісьменніка паказаць тое добрае, што схавана ў чалавеку, робіць лепшыя апавяданні прывабнымі і цікавымі. Іх з прыемнасцю сустрэне чытач”.

У часопісе “Беларусь”(1964. № 11) была змешчана рэцэнзія літаратуразнаўцаа Ванкарэма Нікіфаровіча “Хваляванне неспакойнага сэрца”. У ёй адзначалася:

“Ул. Мехаў, які плённа працуе ў дзіцячай і юнацкай літаратуры, выступіў сёлета з кніжкай апавяданняў “Станцыя паблізу Тамбова”, прызначанай для дарослага чытача...

У аснову апавядання “Станцыя паблізу Тамбова” пакладзены будзённы, знешне амаль нічым не прыкметны эпізод, які адбыўся ў першы ваенны год на невялічкай станцыі. Але пісьменнік здолеў убачыць тут нешта значна большае і паказаць праз гэтыя падзеі подзвіг народа, які вынес на сваіх плячах усе цяжкасці вайны....

Лепшыя апавяданні са зборніка “Станцыя паблізу Тамбова” сведчаць, што Ул. Мехава ёсць аб чым расказаць не толькі дзецям. Перагарнуўшы апошнюю старонку, хочацца яшчэ не аднойчы сустрэцца з творамі аўтара, першы дэбют каторага ў жанры “сур’ёзнага” апавядання ўвогуле ўдаўся”.

Крокам уперад у развіцці майстэрства пісьменніка стала кніга апавяданняў Уладзіміра Львовіча “Добры вечар, камбат”, якая выйшла ў

1970-м годзе. Галоўнай тэмай апавяданняў “Гладыёлусы”, “Важны сваяк”, “Старадаўні раманс”, “Добры вечар, камбат”, “Журботнае апавяданне”, “Апошні сеанс” і драматычнай навелы “Палёт” сталі пошукі сапраўднага – сапраўднага шчасця, сапраўднай прыгажосці, сапраўдных духоўных каштоўнасцей. Так характарызавала зборнік У. Мехава рэдакцыйная анатацыя.

Вядомы беларускі літаратуразнавец, крытык і публіцыст Алесь Марціновіч у верасні 1971 года у рэцэнзіі на гэту кнігу ў часопісе “Полымя” падкрэсліваў:

“Так, менавіта пошукі сапраўднага ва ўзаемаадносінах паміж людзьмі і складаюць асноўны змест кнігі пісьменніка. Тут і ціхая журба па пражытых гадах (“Журботнае апавяданне”), і імкненне дакапацца да вытокаў сапраўднага шчасця (“Апошні сеанс”), і роздум аб перажытым (“Гладыёлусы”, “Старадаўні раманс”).

“Спяшайцеся рабіць дабро” – як бы заклікае чытача аўтар. І гэта ад любасці да людзей, што жывуць побач з намі, з кім мы сустракаемся штодня на рабоце, у час адпачынку.

Сюжэт апавядання, якое дало назву зборніку, даволі просты. Лейтэнант Корсак у гады вайны трапіў у штрафны батальён. І вось цяпер, праз колькі гадоў пасля вайны, ён размаўляе па тэлефоне з падпалкоўнікам Лідавым, чалавекам, ад волі якога тады, па сутнасці, і залежаў лёс лейтэнанта...

Ул.Мехаў стараецца пранікнуць у душу Корсака, перадаць яго душэўны стан. Уся ўвага аўтара засяроджваецца менавіта на характарыстыцы тых маральных змен, якія адбыліся ў жыцці героя. “З новым годам вас, камбат. Жадаю ўсяго найлепшага. Паверце,. ад шчырага сэрца...”- гэты званок, па сутнасці, пераадольванне таго бар’еру, які з’явіўся некалі паміж маладым лейтэнантам і камбатам...

Праўда, калі прытрымлівацца чыста тэарэтычнага падзелу герояў на станоўчыя і адмоўныя, у вобразе Корсака нельга знайсці прыкладаў для пераймання. Больш таго, аніяк не назавеш яго тыповым характарам. Але ёсць большае і не менш важнае – гэта пранікненне ў характары, герояў,

паказ тых бакоў жыцця, якія некаторым могуць здацца негатыўнымі і не вартымі ўвагі...

Ул.Мехаў з добрай дасведчанасцю прасочвае складанасць узаемаадносін паміж мастаком і людзьмі (у “Журботным апавяданні” –Э.І.), што адпачываюць разам з ім. Адразу заўважаецца тая залішняя ўважлівасць, непатрэбная цікавасць, якая жыве вакол імя старога мастака. Журботнасць апавядання яшчэ больш узмацняецца, калі даведваешся, што пасля смерці мастака мяняюць назву яго апошняй карціны...

Багацце і шчодрасць чалавечай душы раскрыты ў апавяданні “Гладыёлусы”.

“Гладыёлусы”, “Добры вечар,, камбат”, “Апошні сеанс”, “Журботнае апавяданне”, на нашу думку, - лепшыя творы не толькі ў новай кнізе, але і ва ўсёй творчасці аўтара. Галоўная іх вартасць – гэта сувязь дня сённяшняга і ўчарашняга, гэта вечная гармонія чалавечай дабрыні, гэта сінтэз асабістага, прыватнага і агульначалавечага...

Розныя і непадобныя паміж сабой людзі жывуць у апавяданнях Ул. Мехава. У чымсьці яны памыляюцца, але ж праз памылкі і выпрабаванні адбываецца душэўнае станаўленне чалавека, узмужненне асабістага “я”. Таму мы астаёмся ўдзячнымі аўтару за тое, што ён на шырокіх шляхах жыцця здолеў убачыць нашага сучасніка, улавіў яго адметныя рысы”.

1972-гі год у жыцці Уладзіміра Мехава азнаменаваўся выхадам у свет дакументальных нарысаў “Слухаецца справа аб замаху...”. У кнізе змешчаны два нарысы аб лёсе малавядомых удзельнікаў рэвалюцыйнага руху Івана Пуліхава і Гесі Гельфман.

Што гаварыла тагачасным чытачаму імя івана Пуліхава? Некаторым – нічога, некаторым – зусім нямнога.Толькі мінчане казалі бы, што ў горадзе ёсць вуліца яго імя. Між тым лёс Пуліхава – трагедыя маладога рэвалюцыянера, які стаў ахвярай правакацыі – варты таго, каб пра яго ўсе ведалі. Менавіта ў нарысе “Слухаецца справа аб замаху...” пісьменнік расказвае пра Івана Пуліхава, выкарыстоўваючы невядомыя дагэтуль архіўныя дакументы.

Гераіня другога нарысу – “... І было яшчэ каханне” – наша зямлячка, ураджэнка беларускага горада Мазыра Гесья Гельфман была нарадаволкай, удзельніцай замаху на Аляксандра II 1 сакавіка 1881 года.

У сваёй рэцэнзіі на дакументальныя нарысы Ул.Мехава “Слухаецца справа аб замаху...” пад назвай “Што за справай аб замаху...” (“Полымя”, 1973.№ 3) вядомы беларускі літаратуразнаўца і пісьменнік Сямён Букчын акцэнтаваў увагу чытачоў на асаблівасці пісьменніцкага майстэрства Ул.Мехава:

“Аўтар пачынае “паглыбляцца” ў эпоху, у кнігі, дакументы архіваў, сустракаецца са сведкамі. І вось ужо на другі план адступае. Здавалася б, самае цікавае – сам факт замаху, стрэл, кінутая бомба. Пісьменніцкае ўяўленне прыцягваюць галасы, што прабіліся праз дзесяцігоддзі, людзі, што сышлі са старонак архіўных папак. Але ці занадта абстрактныя некаторыя з уяўленняў аўтара, ці не залішне насычаны яны рэмінісцэнцыямі літаратурнага паходжання?..

Увогуле ж манеру, абраную Ул.Мехавым, нельга не адчуваць як імкненне пісьменніка ўбачыць у незвычайным лёсе цікавых для яго людзей характэрныя з’явы часу, зразумець жыццё гэтых людзей, іх учынкі. Нельга не адчуць жывой зацікаўленасці аўтара ў ацэнцы герояў, падзей, фактаў. І калі ён піша пра каханне Гесі Гельфман і Мікалая Каладкевіча, то зусім натуральна гучаць словы: “Я, вядома, магу дзе і памыліцца – уяўленне рэч не самая надзейная”.

Так паступова складваецца ў чытача ўяўленне аб яшчэ адной дзеючай асобе гэтай кнігі – яе аўтары. Калі гавораць дакументы, сам. ён як бы ў цені. Але як толькі заканчваецца цытата, ён тут жа ўступае ў спрэчку. Ён выкрывае царскіх пракурораў і жандараў, што судзілі Пуліхава і Гельфман. Ён спрачаецца з тымі, хто быў несправядлівы да іх у сваіх успамінах, ён хоча праўду аб іх жыцці зрабіць набыткам сучаснікаў...

Дакументальная выразнасць, з якой адлюстравана гэтае процістаянне двух маральных светаў, надае асаблівую публіцыстычную перакананасць кнізе Ул.Мехава...

Сукупнасць прааналізаваных аўтарам фактаў, падзей, абставін, дакументаў, так ці інакш звязаных з лёсам Пуліхава і лёсам Гельфман,

надала працы Ул.Мехава якасці цікавага даследавання. Можна сказаць, што ягоныя нарысы не толькі ўваскрасілі постаці поўзабытых рэвалюцыянераў, але ў якасці своасабліва пададзенага матэрыялу далучыліся да шэрагу прац, прысвечаных гісторыі рэвалюцыйнага руху ў нашай краіне”.

У сувязі з гэтым нельга не згадзіцца з наступнай думкай вядомай беларускай журналісткі Святланы Шыдлоўскай:

«Писателей-историков не так много в мировой литературе, и это, как правило, самоучки. самородки. Такому писателю надо обладать обширными познаниями, эрудицией, задатками архивиста, иметь вкус к истории и одновременно уметь строить затейливый сюжет. Владимир Мехов из этой когорты. Он наделён особым чутьём. И может, он выработал, выкристаллизовал в себе этот особый дар – находить в истории жемчужины, очищать от пыли, нанизывать на крепкую живую нить сюжета и представлять в виде книги. пьесы, фильма.

Он развернул перед читателями историческую панораму славянского прошлого, запечатлел рассвет книгопечатания в лице Спиридона Соболя, показал на фоне самоотверженного поединка партии “Народная воля» с царизмом трагедию любви Геси Гельфман и Николая Колодкевича, одним из первых поведал о том, что стояло за неудачным покушением Ивана Пулихова на минского палача-губернатора, рассказал, как белорусские умельцы и ремесленники прославились в Московии и как выходцы из белорусских земель стали актёрами первого московского театра....» (Шидловская С. Свет близких звёзд/ Свет близких звёзд ./сост. Л.П.Саенкова – Минск 2014.- С.148).

Адной з сваіх лепшых кніг Уладзімір Львовіч лічыў аповесці пад назвай “Старадаўняя гравюра”, якая выйшла ў свет у 1974 годзе. Змешчаныя ў ёй гістарычныя аповесці “Кузёмка Дубанос – цароў камедыянт” і “Старадаўняя гравюра” прысвечаны далёкаму мінуламу прыгоннага тэатра. Письменник расказвае пра цяжкі лёс юных беларусаў, якім давялося стаць першымі расійскімі артыстамі.

Асобныя эсэ і апавяданні ўвайшлі толькі ў зборнікі, якія выпушчаны на рускай мове: “Зарево”(1977), “Старинная гравюра»(1982). “...О которых я очень забочусь” (1988).

У 1992 годзе выйшла кніга Ул.Мехава “Далучэнне.: Сілуэты ў далечы мінулага”, дзе разглядаецца зोलак славянскага кнігажрукавання і абрыс постаці аднаго з яго заснавальнікаў Спілідона Собаля. Перад чытачом паўстае Пецярбург пушкінскіх гадоў і неспадзявана крамольнае рэха дэбюту Марыі Азарэвічавай, дачкі перавезенай у сталіцу з прыдняпроўскага беларускага гарадка прыгожай актрысы. На фоне самаахвярнага паядынку партыі “Народная воля” з царызмам паказана трагедыя кахання двух яе відных дзеячоў – Гесі Гельфман і Мікалая Каладкевіча, Таксама прыводзіцца горкая праўда аб прычынах няўдачы замаху Івана Пуліхава.

Уладзімір Львовіч праявіў сябе як здольны, таленавіты драматург.

У Беларускім рэспубліканскім тэатры юнага глядача былі пастаўлены яго п’есы “Чырвоны губернатар” і “Палёт”. Ён стаў аўтарам радыёп’ес “Гавайская легенда”(пастаўлена ў 1966 годзе) і “Шчасце Паўлінкі” (пастаноўкі 1977-га і 1982-гадоў) паводле сваіх твораў інцэніровак для радыё па творах мастацкай прозы, артыкулаў пра сучасны тэатр і беларускую драматургію.

Пасля таго, як Уладзімір Львовіч напісаў п’ёсу “Палёт”, правобразам гераіні якой стала лётчыца Галіна Дакутовіч, на яе радзіме ў Гомелі з’явілася вуліца яе імя.

Ул.Мехаў быў аўтарам шэрагу радыёпастановак, у тым ліку “Засада ў горадзе Менску” паводле апавядання А.К.Дойла (1970-я гады)

Шчыра кажучы, Ул.Мехаў быў адным з самых таленавітых беларускіх журналістаў.

Калі аўтар гэтых радкоў спытаў у Уладзіміра Львовіча:

“Кім вы сябе лічыце?”

І пачуў такі адказ:

“Спачатку журналістам, а потым – пісьменнікам”.

У яго аўтабіяграфіі 1972 года ёсць такія радкі:

“Самому мне магічныя словы “вёрстка” і “гранкі” адкрыліся ў снежні 1945 года...Бацькавы сябры дамовіліся з тагачасным рэдактарам ЛІМа” Аркадзем Куляшовым, што мяне, семнаццацігадовага першакурсніка аддзялення журналістыкі, возьмуць хоць на якую тэхнічную работу ў

рэдакцыю. Работнікаў у рэдакцыі не хапала, і мяне залічылі ў штат літаратурным супрацоўнікам...

Падмурка майго журналісцкага білета – артыкулы, нарысы, рэцэнзіі. газетныя справаздачы, радыё – і тэлеперадачы, якіх я нямала напісаў за дваццаць з гакам год работы ў рэдакцыях і якіх, спадзяюся, яшчэ шмат напішу.

Тое нямногае, на што абাপіраецца мой пісьменніцкі білет, напалову, а можа, і больш, таксама вынік журналісцкіх пошукаў, даследаванняў, сустрэч...

...Кніжка “Апошняя яўка” таксама пачыналася як журналісцкая работа...

І радыёп’еса “Гавайская легенда”... таксама нарадзілася з начатага, але так і незакончанага цыкла дакументальных апавяданняў пра Мікалая Канстанцінавіча Судзілоўскага, беларуса з фантастычнай біяграфіяй, на пачатку XX стагоддзя прэзідэнта сената Гавайскіх астравоў.

І апавяданне “Слухай”, герой якога рускі дэмакратычны паэт, мінчанін Іван Іванавіч Гольц-Мілер, “стукнула ў галаву”, калі я рыхтаваў для радыёчасопіса музычную старонку, прысвечаную паўзабытаму аўтару славутай рэвалюцыйнай песні “Слухай”, адной з любімых песень нашаганарода.

Словам. наўрад ці я стаў бы літаратарам, членам Саюза пісьменнікаў, калі б за дзесятак гадоў перад гэтым не стаў газетным работнікам. І наогул я глыбока перакананы, што хоць аператыўная журналістыка і вымотвае, хоць Кіраў і назваў рэдакцыйную працу катаржнай, газетная школа дае літаратару вельмі многа”.

Вельмі трапна характарызуе Ул.Мехава як журналіста беларуская журналістка Святлана Шыдлоўская. Яна адзначае:

“Он умеет угадывать события давно минувших дней и возвращать полузабытые имена в контекст современности. Блестящий журналист Владимир Нехамкин как-то сразу определил свою нишу – история страны в историях её личностей. И от журналистики перешёл к писательскому ремеслу, в 1947 году став Владимиром Меховым. Точнее эти два

творческих русла – журналистика и литературы – долгие годы шли у него параллельно, а порой и пересекались. Позже к ним добавилась кинодокументалистика....

В редакции газеты «Чырвоная змена» он проработал десять лет, из них шесть – на посту заведующего отделом литературы и искусства. Газете обязан знакомством и дружбой с Рыгором Бородулиным, Анатолием Вертинским. Борисом Саченко, Геннадием Буравкиным... У Рыгора Бородулина есть такие строчки: “Год 54-ты ехаў/ на пенсію, на здачу спраў, /калі Ёладзімер Львовіч Мехаў/ мой першы верш надрукаваў...”

Потом снова был “ЛиМ”, в котором он – уже член редколлегии, ответственный секретарь...

Владимир Львович совмещал журналистику с писательством: вставал в пять-шесть утра, чтобы до девяти, когда нужно идти на службу, написать хотя бы полстраницы прозы...

В 1970-1980-х цикл “Сустрэчы ў радыёстудыі” был хитом белорусского радио, на котором тогда работал Владимир Львович. Эти беседы Мехова со своим визави о войне и мире, о богатстве культурного наследия и тревогах завтрашнего дня. Снова созвездие имён: Алесь Адамович, Заир Азгур, Михаил Савицкий. Стефания Станюта. Янка Брыль, Иосиф Вейнерович, Иван Шамякин, Ростислав Янковский...Здесь же опубликованы их фотоснимки”.

На мой взгляд, самая арыгінальная кніга Ул.Мехава з’яўляецца выданне пад назвай “Сустрэчы ў радыёстудыі: Дыялогі”, якое пабачыла свет у выдавецтве “Мастацкая літаратуры” у 1985 годзе. Шкада, што сродкі масавай інфармацыі Беларусі, у адрозненне ад ранейшых твораў гэтага пісьменніка і журналіста, не далі ніводнай рэцэнзіі, што можна расцаніць як спробу замоўчвання твора.

Між тым папулярная радыёперадача “Сустрэчы ў радыёстудыі”, вядучым якой з’яўляўся журналіст і пісьменнік Ул.Мехаў, выклікала цікавасць у радыёслухачоў Беларусі. На матэрыяле гэтых перадач і ўзнікла дадзеная кніга. У ёй сабраны дыялогі Ул.Мехава з пісьменнікамі Алесем Адамовічам, Янкам Брылём. Уладзімірам Караткевічам, Іванам Шамякіным, Іванам Новікавым, Алесем Петрашкевічам, дзеячамі мастацтва Міхасём Савіцкім, Заіра Азгурам, Стэфаніяй Станютай, Генадзем Цітовічам,

Расціславам Янкоўскім, Валянцінам Белыхвосцікам, Юрыем Семеняка, Уладзімірам Юрэвічам. Цікава, што ў ходзе радыёперадач гаворка ішла пра вайну і мір, пра вялікае духоўнае багацце культурнай спадчыны беларускага народа.

У аўтабіяграфіі Ул.Мехава ёсць такія радкі:

“Па просьбе Рэспубліканскага тэатра юнага глядача інсцэніраваў, а правільней, напісаў зусім самастойную, звязаную толькі двума-трыма агульнымі героямі, п’есу “Чырвоны губернатар”...І на п’есу таксама тэатр юнага глядача мяне “спакусіў” яшчэ адзін раз – на аснове дзённікаў слаўнай нашай зямлячкі Галіны Дакутовіч, якія некалі выпала мне рыхтаваць да друку. Напісана была п’еса “Палёт”

У дакументальныя фільмы перайшлі 35 кінасцэнарыя, значная частка якіх створана Уладзімірам Мехавым у сааўтарстве з рэжысёрам Юрыем Цвятковым. Сярод іх наступныя сцэнарыі дакументальных фільмаў: “Улицы бессмертия», «Настоящее имя Николай Судиловский», «Выкованный в огне», «До Сенатской площади тысяча вёрст», «Быстро и во что бы то ни стало», «История одной телеграммы», «Мост», «Червякову...спешно...Ленин», «Революция даёт нам право», «Встреча, предопределившая судьбу», «Особенно с Америкой», «Паэт і час», “Нарадзіўся я ліцвінам”, “Зорнае прыцягненне”, «Шкловский офорт», «Робин Гуды с белорусскими именами», «Андрей Громыко», «Начало славных дел», «Максим Танк».

Успамінаючы вытокі свайго ўдзелу ў беларускай кінадакументалістыцы, Уладзімір Львовіч адзначаў:

“Па просьбе студыі хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных фільмаў напісаў сцэнарыі дакументальнага фільма “Вуліцы бяссмерця”. Фільм расказвае пра людзей, чыімі імёнамі названы вуліцы Мінска – Івана Пуліхава, Станіслава Берсана, Іосіфа Апанскага”

Уладзімір Мехаў стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі як адзін са стваральнікаў цыкла гісторыка-рэвалюцыйных дакументальных фільмаў - “Рэвалюцыя дае нам права”, “Мост”. “Чарвякову...спешна...Ленін”, “Гісторыя адной тэлеграмы”.

Шэраг беларускіх пісьменнікаў лічылі і лічаць Ул.Мехава бліскучым публіцыстам. У якасці прыклада прывяду толькі адно эсэ “Глыток Ізраіля”, якое ён напісаў пасля паездкі ў Ізраіль у кастрычніку-лістападзе 1995 года.

Аб таленце Уладзіміра Львовіча як літаратурнага крытыка сведчыць змест яго рэцэнзій на творы Т.Хадкевіча, Л.Гаўрылка, Э.Карпачова, І.Хадановіча, П.Броўкі і іншых беларускіх пісьменнікаў.

Чытачам старшага пакалення нашай рэспублікі добра вядома імя легендарнага мінскага падпольшчыка і разведчыка, Героя Савецкага Саюза Івана Канстанцінавіча Кабушкіна, чыё імя носіць адна з вуліц Мінска.

Але мала каму вядома, што менавіта Ул.Мехаў пераклаў з рускай на беларускую мову аповесць татарскага пісьменніка Ш.Ракіпава “Адкуль ты, Жан?”, прысвечаную жыццю і дзейнасці Івана Кабушкіна. Яна выйшла ў свет у Мінску у 1976 годзе.

Ён жа пераклаў з рускай на беларускую мову нарыс А.Шасцінскага “Мазаіка аднаго лёсу”, які быў надрукаваны ў газеце “Літаратура і мастацтва”; 15 снежня 1972 года.

Уладзімір Львовіч у жыцці быў сціплым, добразычлівым, простым чалавекам, без усякай высакамернасці, але вельмі прынцыповым у адстойванні сваёй думкі. Ён быў добрым і адданым мужам, бацькам і дзядуляй.

Ул.Мехаў ганарыўся сваёй жонкай – таленавітай журналісткай Ганнай Давыдаўнай Краснапёрка – былой вязніцай Мінскага гета, аўтарам кніг апавяданняў “Сузор’е”(1976) і “Пісьмы маёй памяці. Непрыдуманая аповесць”(1984), якую высока ацаніў Васіль Быкаў.

Ганна Краснапёрка памерла 2 мая 2000 года. У гэты ж дзень у Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі была заснавана прэмія імя Ганны Краснапёрка. Яна ўручаецца гітсторыкам, пісьменнікам, журналістам, якія сваімі публікацыямі ўплываюць на ўзмацненне ўзаемаразумення паміж беларускім і нямецкімі народамі. Лаўрэатамі прэміі ўжо сталі Адам Мальдзіс. Ірына Тольсцік, Генадзь Баркун, Аляксандр Ульяновіч.¹

Наконт свайго сына – вядомага расійскага журналіста Сяргея Няхамкіна ён сказаў аўтару гэтых радкоў:

“Я ўсведамляю, што як журналіст ён больш таленавіты, чым я. І разам з тым гэтым ганаруся”.

У кватэры Уладзіміра Мехава і Ганны Краснапёрка даволі часта бывалі пісьменнікі Міхась Стральцоў. Рыгор Бярозкін, Артур Вольскі, Пятрусь Макаль, Валянцін Тарас, Барыс Бур’ян, акцёры Мацвей Федароўскі, Генадзь Аўсяннікаў, Віктар Лебедзеў. Барыс Барысёнак, Ілья Курган, кампазітар Генрых Вагнер.

У.Л.Мехаў быў узнагароджаны Ганаровай граматай і Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Яго не стала 7 ліпеня 2017 года – на 89-м гаду жыцця.

Уклад Уладзіміра Мехава ў развіццё беларускай культуры варты таго. каб яго імя было ўвекавечана ў Мінску і на яго “малай радзіме” – горадзе Рагачове Гомельскай вобласці.

Эмануіл Рыгоравіч Іофе, прафесар БДПУ імя М.Танка,

доктар гістарычных навук

220005, г.Мінск, пр.Незалежнасці,39-90. Т.2-84-83-79 (х.)